

NUUKSIO

Nuuksion järviylänkö sijaitsee Espoon, Vihdin ja Kirkkonummen kaupunkien alueella. Järviylänkö rajautuu etelässä Turunväylään, idässä Porin tiehen, pohjoisessa jonkin verran Vihdintien pohjoispuolelle ja lännessä Bodom-järven seutuun. Alue on n. 200km² suuruinen ja siellä on lähes 150 järveä tai lampea. Lyhimmillään etäisyys alueelta Helsingin keskustaan on 20km, joten alue on miljoonan ihmisen takapihalla. Nuuksion järviylänkö käsittää Nuuksion kansallispuiston lisäksi Helsingin ja Espoon kaupunkien ulkoilualueita, Vantaan kaupungin virkistysalueen sekä yksityisten omistamia alueita. Alueella on sekä pysyviä asukkaita että kesämökkiläisiä, joiden ansiosta monet tiet pidetään kunnossa ja alueelle on hyvät bussiyhteydet.

Nuuksion kansallispuisto perustettiin 1994 turvaamaan alueen säilyminen luonnontilaisena. Kansallispuisto käsittää nyt 45 km² ja sitä ylläpitää Metsähallitus. Lain mukaan se on perustettu uusmaalaisen saloluonnon, siihen kuuluvien järvien, kalliometsien, lehtojen, soiden, purojen ja jyrkänteiden suojelemiseksi sekä retkeilyä, opetusta ja tutkimusta varten. Tavoitteena on säilyttää Nuuksion alue luonnontilaisena elinympäristönä eläimille ja kasveille.

Tässä tekstissä Nuuksio-nimeä käytetään kuvaamaan koko Nuuksion järviylänköaluetta. Luonnossa kulkija ei yleensä huomaakaan milloin liikkuu kansallispuiston alueella, milloin kaupunkien ulkoilualueilla

Nuuksio-nimi on kirjoitettu 1500-luvulla muodoissa Noox, Noosis, Nooxby ja Nowx. Nimen pohjana arvellaan olevan saamelaiskielten joutsenta merkitsevä sana; pohjoissaamen njukča, inarinsaamen njuhčâ ja koltansaamen njuhčč. Ruotsinkielessä käytetään Noux-nimitystä.

NUUKSION HISTORIAA

Jääkausi

20 000 vuotta sitten kun jääkausi piti otteessaan koko pohjoista Eurooppaa, Nuuksionkin päällä makasi kolmen kilometrin kerros jäätä. Vähitellen ilmasto kuitenkin lämpeni ja jää aloitti vetäytymisen pohjoiseen.

11 000 vuotta sitten Nuuksio oli muinaisen Baltian jääjärven pohjaa. Kun pohjoiseen vetäytyvä jäänreuna repäisi irti sillan Euroopan mantereeseen, valtavat vesimassat vyöryivät Baltian jääjärvestä Pohjanmereen ja Atlanttiiin. Tämän seurauksena vedenpinta aleni Nuuksiossa kymmeniä metrejä ja järviylängön korkeimmat seudut ilmestyivät saaristona näkyviin veden alta. Kalliopainanteisiin jäi vettä ja näin syntyivät Nuuksion ensimmäiset lammet.

10 000 vuotta sitten jäänreuna oli Nuuksion kohdalla. Jään vetäytyttyä jäämassojen alla painunut maankuori alkoi kohota ja Nuuksiosta tuli osa Suomenniemen sisäsaaristoa.

9000 vuotta sitten Nuuksio oli jo osa Suomen mannerta, vaikkakin merenpinta oli 70m nykyistä korkeammalla. Tällöin syntyivät useat Nuuksion lammet ja järvet.

5700 vuotta sitten Nuuksion Pitkäjärvi muuttui vuonosta itsenäiseksi järveksi ja Nuuksion nykyiset 140 järveä ja lampea muodostivat omia vesialtaita, joilla oli joki-yhteys merelle.

Nuuksion kallioperä on 1900-1800 miljoonaa vuotta vanhaa suomalaista peruskalliota. Kalliot ovat muodostuneet tavallisimmin punertavasta graniitista ja harmaasta graniodiitista. Nuuksion kallioselänteet ovat suuntautuneet yleensä kaakosta luoteeseen jään kulkusuunnan mukaisesti. Kallioselänteiden välissä olevissa murroslaaksoissa lainehtivat Nuuksion suurimmat järvet; Nuuksion Pitkäjärvi, Poikkipuoliainen, Velsokalan Pitkäjärvi ja Salmijärvi.

Jääkauden aikaansaannoksia näkyy kaikkialla Nuuksiossa; kalliosta sortuneita lohkarikkoja, uurteita silokalliossa, hiidenkirnuja ja pirunpeltoja.

Asutus

Esihistoriallisesta asutuksesta ja elämästä Nuuksiossa kertovia löytöjä ovat muun muassa eri kulttuurien kivikirveet, hiontakivet, iskokset, kivialta sekä varhaismetallikautiset kalliomaalaukset.

Nuuksiosta on löydetty todisteita Suomusjärven kulttuurin aikaisista, noin 4200 eaa sekä kivikautisesta, noin 4200 - 2500 eaa asutuksesta. Nuuksion Pitkäjärven rannassa Jäniskalliolla on hirveä tai hirvenvasaa esittävä kalliomaalaus joka ajoittuu ajanjaksolle 3000-1300eKr.

Itämeren pinnan ollessa yli 30 metriä nykyistä korkeammalla oli nykyinen Nuuksion pitkäjärvi yhteydessä mereen. Kansallispuiston läheisillä Nupurinjärven ja Svartbäckträsketin rannoilta on löydetty useita kivikautisia asuinpaikkoja, jotka ovat noin 20 - 30 metriä nykyisen merenpintatason yläpuolella. Järvi kuroutui omaksi altaakseen noin 3400 - 3000 eaa.

Neoliittisen kivikauden aikana alueelle tehtiin pyyntiretkiä ja sinne perustettiin tilapäisiä leirejä. Myöhemmin kivikauden lopulla Nuuksioon vaelsi uudisasukkaita, mutta hekin jatkoivat matkaansa paremmille apajille.

Nuuksion alue on vasarakirveskulttuurin kautta lukuun ottamatta ollut takamaata, ja koska se ole sopinut viljelykäyttöön, se on jäänyt metsäiseksi salomaaksi.. Nuuksion alue oli rannikon asukkaiden metsästysalueena, mutta vakinainen asutus tuli alueelle vasta historiallisella ajalla. Alueella oli 1800-luvulta lähtien torppia, joiden ympärille oli raivattu pieniä viljelysmaita.

MAASTO JA KASVISTO

Nuuksion luontoa hallitsevat jääkauden muokkaamat laaksot ja rotkot sekä karut kalliomäet. Nuuksiolle on tyypillistä suuret korkeuserot ja moni kulkija on puuskuttanut noustuaan mäen päälle, joka parhaimmillaan yltää 123 metrin korkeuteen merenpinnasta.

Kalliot laskeutuvat usein jyrkästi kosteisiin rotkoihin, joita hallitsevat kangasmetsät, korvet ja rämeet. Vettä tihkuvien jyrkänteiden juurella kasvaa kuusikkoa ja siellä aistii metsän taikaa. Kallioilla kasvaa harvaa männikköä sekä hirven- ja poronjäkäliä, joita eläimet

käyttävät ravinnokseen. Jylhien jyrkänteiden päältä avautuu komeita näköaloja.

Alueen **järvet ja lammet** ovat syntyneet kallioiden välisiin painanteisiin, jonka johdosta ne ovat melko pieniä. Suurimmat järvet sijaitsevat kallioperän murroslaaksoissa, joten ne ovat pitkiä ja kapeita ja suuntautuneet jääkauden vetäytymisen kulkusuuntaan eli kaakko-luode-suuntaan. Nuuksiossa järvien pinnankorkeus vaihtelee suuresti, 20 metristä lähes sataan metriin ja vierekkäisten vedenpintojen ero voi olla suuri, jopa 50m, jonka johdosta vesistöjen välisiin puroihin syntyy vuolaita koskia. Nuuksion vesistöjen vedenlaatu on yleensä hyvä, mutta juomavesi suositellaan keitettävän.

Nuuksiossa on runsaasti **purolaaksoja**, jotka ovat ikivihreiden sammalten maailmaa. Siellä kasvaa useita rahka- ja lehtisammalia, maksasammalia sekä harvinaiset rusopurosammal ja lähdelelväsammal. Puronvarsien metsätyyppi on saniaiskorpi, jossa kuolleet ja elävät pikkukuuset muodostavat vaikeakulkuisia tiheikköjä ja aluskasvillisuutena on pelkästään rahkasammal. Purolaaksojen tyypillistä kasvillisuutta ovat suuret saniaiset sekä metsäkorte, suovehka, kurjenjalka, ranta- ja luhtamatara, raate, rentukka sekä korpikaisla. Moniin Nuuksion puroihin liittyy lähteitä.

Lehdoissa kasvaa taikinamarja, herukat, kuusama, näsiä, pähkinäpensas ja lehmus. Toukokuussa sini- ja valkovuokot peittävät maan mattoina ja kesäkuussa kielot kukkivat tuoksuen.

Järviylängön **metsät** ovat yleisesti mustikkatyyppin metsää ja hyvinä marjavuosina saa astian nopeasti täyteen mustikoista, puolukkaa alueelta löytyy vähemmän. Suoalueilta löytyy karpaloita ja toisinaan myös lakkoja. Jo keväällä alkaa sienestäjän kausi ja korvasienten keruu-aika, elokuusta lähtien löytyy runsaasti upean värisiä kantarelleja, hienostuneen makuisia mustatorvisieniä, komeita tatteja, lukuisa joukko rouskuja sekä haperoita ja lumen tuloon asti suppilovahveroita. Sienestäjän kannattaa pysytellä tutuissa sienissä, sillä metsässä kasvaa myös paljon myrkkysieniä mm. seitikkejä.

ELÄIMISTÖ

Linnut

Nuuksiossa pesii noin 120 lintulajia, kun koko suomen pesimälajistoon kuuluu noin 240 lintua.

Yleisimpiä lintuja, kuten muuallakin Suomessa ovat peippo ja pajulintu. Nuuksiosta löytyy myös metsäkirvinen, laulurastas, punarinta, sirittäjä, lehtokerttu ja pikkusieppo. Myös harvinaisemmat linnut kuten kaakkuri, kuikka, kalasääski, metso, varpuspöllö ja pohjantikka kuuluvat Nuuksion vakituisiin asujiin. Kalliomänniköiden pesimälintuihin kuuluvat uhanalaiset kangaskiuru ja kehrääjä. Myös laulujoutsen, joka on antanut Nuuksiolle nimensä pesii alueella.

Arvioiden mukaan Nuuksiossa liikkuu pesimäkaudella lähes miljoona lintua.

Nisäkkäät

Nuuksion eläimistöön kuuluu noin 40 nisäkästä. Niistä yleisimpiä ovat metsäjänis, orava, kettu, mäyrä, hirvi, valkohäntäkauris, useat näätäeläimet sekä monenlaiset hiiret, myyrät ja lepakot.

Harvinaisempia asukkaita ovat ilves, karhu, saukko, liito-orava ja metsäkauris. Satunnaisesti alueella vierailevat myös susi, villisika ja isolepakko. Alueella arvioidaan asustavan 1-3 karhua, mikä tuntuu pelottavan osan kulkijoista pois metsästä. Huomattavasti metsää vaarallisempaa on kuitenkin liikkua tiellä. Karhu on surmannut ainoastaan yhden ihmisen viimeisen sadan vuoden aikana, se on arka eläin joka väistää ihmistä.

Nuuksion tunnuseläin liito-orava vaatii kolopuuta asumiseen, lehtipuustoa ravinnokseen, suojaavia kuusikoita turvaksi vihollisilta ja yhtenäistä metsäpeitettä voidakseen turvallisesti pysytellä omissa korkeuksissaan. Liito-orava on taitava lentäjä ja se liitelee jopa 75 metriä leveään aukean yli. Nuuksiossa arvioidaan majailevan noin 400 liito-oravaa ja alueella on yksi tiheimmistä Suomessa tunnetuista kannoista.

” Miksi mennä kauas kun läheltä näkee paremmin.”

LÄHTEET

Ahola, Joel; Retkeilyopas ja kartta. Karttakeskus, 2008.

Leivo, Mauri; Nuuksio, miljoonan ihmisen erämaa. Tammi, 2003.

www.luontoon.fi/nuuksio